

KREDIT-MODUL TIZIMIDA O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI

Ermuxamedov Abdullajon Akbarjon o'g'li

Ta'lim muassasalarining boshqaruvi magistranti

abdullaermuxamedov1@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tadqiqot oliy ta'limda kredit-modul tizimida o'qitish samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llash masalalariga bag'ishlangan. Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonini individuallashtirish, talabalarning o'zlashtirish darajasini nazorat qilish va mustaqil ta'limga e'tibor qaratish imkonini beradi. Tadqiqot davomida ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati, mavjud texnologik yondashuvlar va ularning natijadorlikka ta'siri tahlil qilinadi. Zamonaviy texnologiyalar, xususan, raqamli platformalar va interfaol usullar talabalarning o'quv faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, zamonaviy texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, raqamli platformalar, interfaol usullar.

Kirish

Kredit-modul tizimi oliy ta'limda 1970-yillardan boshlab G'arb mamlakatlarida joriy etilgan bo'lib, talabalarning bilim olish jarayonini individuallashtirish va o'zlashtirish jarayonini samarali nazorat qilishga yo'naltirilgan. 1990-yillardan boshlab kredit-modul tizimi dunyoning turli mamlakatlarida, jumladan, Sharqiy Yevropa va Osiyoda ham keng qo'llanila boshladi. Ushbu tizimning asosiy maqsadi talabalarni o'quv jarayonida mustaqil bo'lishga rag'batlantirish, ularning bilim olish sur'atini oshirish va o'quv dasturlarini moslashuvchan qilishdir.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida kredit-modul tizimi 2019-yildan boshlab bosqichma-bosqich joriy qilina boshladi. Bu jarayon Prezidentning 2019-yil 8-oktabrdagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida o'z aksini topgan. 2020-yilda bir qator oliy ta'lim muassasalari tajriba tariqasida kredit-modul tizimiga

o'tdi. Ushbu tizim orqali ta'lim jarayonini individuallashtirish va talabalarning bilim olishni mustaqil tashkil qilishlariga imkon yaratildi.

Kredit-modul tizimi ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarning joriy qilinishini talab qiladi. Bugungi kunda raqamli platformalar (Moodle, Google Classroom), interfaol texnologiyalar (virtual laboratoriyalar, videodarslar) va blended learning (aralash ta'lim) usullaridan keng foydalanilmoqda. Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan, individual va samarali qilish imkonini beradi. Shu sababli, ushbu maqola kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati va ularning samaradorlikka ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan.

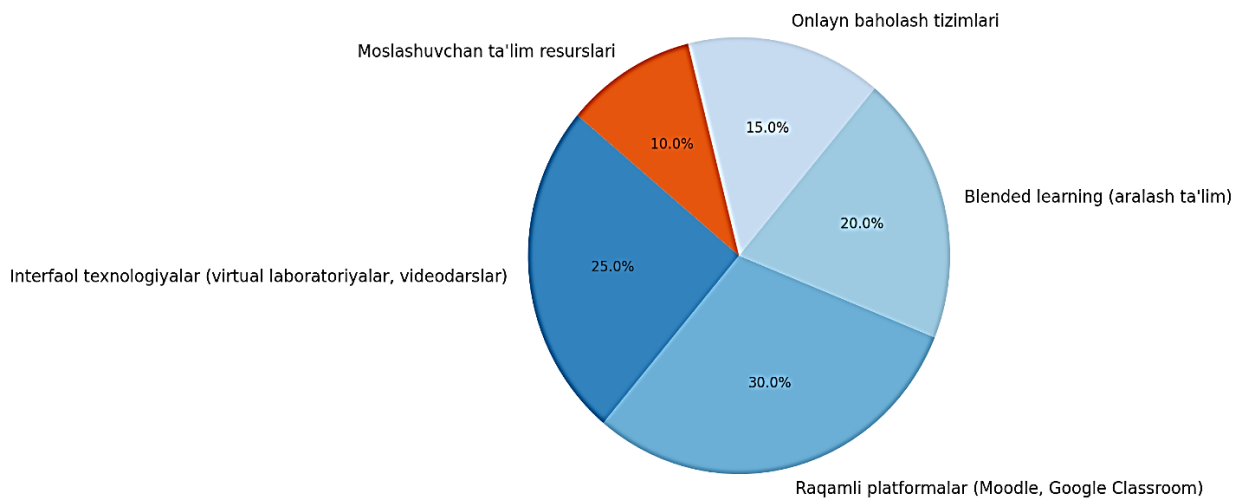
Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarning roli

Kredit-modul tizimi talabalarga bilim olishda mustaqillik va erkinlik beradi, shu bilan birga ta'lim jarayonining sifatini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llashni talab qiladi. Quyidagi texnologiyalar samaradorlikni oshirishda muhim hisoblanadi:

- **Raqamli platformalar:** Moodle, Google Classroom, Blackboard kabi platformalar o'qituvchi va talabalar o'rtasida interaktiv aloqani ta'minlaydi.
- **Interfaol texnologiyalar:** Videodarslar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar orqali o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish mumkin.
- **Blended learning (aralash ta'lim):** An'anaviy va onlayn ta'limni birlashtirgan yondashuv.

*Diagramma 1:
Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarning o'rn*

Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarning o'rni

Zamonaviy texnologiyalarning afzalliklari

Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy qilish quyidagi afzalliklarni ta'minlaydi:

Interaktivlik

- Talabalar va o'qituvchilar o'rtasida real vaqt rejimida muloqot.
- Virtual sinflar, forumlar, va chatlar orqali muhokamalarni osonlashtiradi.

Moslashuvchanlik

- Talabalar xohlagan joydan va xohlagan vaqtda ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi.
- Videodarslar va onlayn resurslar yordamida o'quv jarayonini individuallashtirish mumkin.

Ma'lumotlarni saqlash va tahlil qilish

- Raqamli texnologiyalar yordamida talabalar faoliyatini kuzatish va natijalarni tahlil qilish osonlashadi.
- Big Data va Learning Analytics texnologiyalari ta'lim jarayonini shaxsiylashtirishga yordam beradi.

Ko'p formatlilik

- Multimedia vositalari: video, audio, grafik va matnlarni birlashtirish orqali bilimlarni samarali yetkazish.
- Simulyatorlar va VR texnologiyalari yordamida amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash.

Raqobatbardoshlikni oshirish

- Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali talabalarga global bozor talablariga mos bilim va ko'nikmalarni berish.
- Masofaviy ta'lim va xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi.

Moliyaviy samaradorlik

- Darsliklarni elektron shaklga o'tkazish va onlayn resurslardan foydalanish xarajatlarni kamaytiradi.
- Kampus infratuzilmasini raqamlashtirish orqali boshqaruv xarajatlarini qisqartirish.

Qulay monitoring va baholash

- Talabalar bilimni baholash jarayoni avtomatlashtiriladi.
- Test va topshiriqlar natijalari tezkor tahlil qilinadi.

Zamonaviy texnologiyalarning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Zamonaviy texnologiyalar talabalarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- **Motivatsiyani oshirish:** Interaktiv texnologiyalar o'quv jarayonini qiziqarli qiladi.
- **O'zlashtirish darajasini yaxshilash:** Videodarslar va virtual tajribalar mavzuni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.
- **Hamkorlikni rivojlantirish:** Onlayn muhokamalar va jamoaviy loyihalar orqali talabalar birgalikda ishlashni o'rganadi.

Kredit-modul tizimida texnologiyalardan foydalanish strategiyalari

Ta'lim samaradorligini oshirish uchun quyidagi strategiyalarni qo'llash mumkin:

- **O'quv dasturlarini raqamlashtirish:** Har bir modul uchun maxsus elektron resurslarni ishlab chiqish.
- **O'qituvchilar malakasini oshirish:** Zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish bo'yicha treninglar tashkil qilish.
- **Raqamli baholash tizimlarini joriy etish:** Onlayn testlar va topshiriqlar orqali talabalarni baholash.

Amaliy misollar: O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash tajribasi

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida raqamli platformalarni joriy etish orqali o'quv jarayonida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Jumladan, **Moodle** kabi ta'lim platformalarini

tatbiq etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Quyida ayrim amaliy misollar keltiriladi:

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tajribasi

Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida **aralash ta'lim tizimi** (blended learning) joriy etilishi bilan bir qatorda Moodle platformasi muvaffaqiyatli qo'llanmoqda. Ushbu platforma yordamida:

- **Talabalarning o'zlashtirishi yaxshilandi:** Talabalar darsliklar, videodarslar va topshiriqlarga 24/7 rejimida kirish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Natijada mustaqil o'qish imkoniyatlari kengaydi.
- **Baholash jarayoni avtomatlashtirildi:** Moodle orqali test va boshqa topshiriqlarni avtomatik baholash tizimi joriy qilindi, bu esa vaqtni tejash bilan birga baholashning shaffofligini ta'minladi.
- **Interaktivlik oshirildi:** Talabalar va o'qituvchilar o'rtasida doimiy aloqa ta'minlandi, bu esa o'quv jarayonida faol ishtirokni rag'batlantirdi.

Misol uchun, iqtisodiyot yo'nalishi talabalariga moliyaviy tahlil bo'yicha interaktiv topshiriqlar berildi. Moodle platformasi yordamida talabalar ushbu topshiriqlarni masofadan turib bajardilar va o'qituvchilar tomonidan tezkor tahlil etildi. Natijada, ularning mavzuni o'zlashtirishi sezilarli darajada yaxshilandi.

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti tajribasi

Toshkent axborot texnologiyalari universitetida masofaviy ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Universitetda:

- **Microsoft Teams va Moodle integratsiyasi** amalga oshirildi. Bu talabalar uchun darslarni real vaqt rejimida kuzatish va yozuvlarini qayta ko'rish imkonini yaratdi.
- **Laboratoriya ishlarini virtual amalga oshirish imkoniyati** paydo bo'ldi. Simulyatsiya dasturlari yordamida talabalar murakkab laboratoriya ishlarini masofadan turib ham bajarish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

Misol tariqasida, dasturiy injiniring yo'nalishida o'qiydigan talabalar algoritmlarni tuzish va kodlash bo'yicha maxsus virtual laboratoriyalar orqali bilim va ko'nikmalarini amalda sinovdan o'tkazish imkoniga ega bo'lishdi.

Toshkent davlat pedagogika universiteti tajribasi

Toshkent davlat pedagogika universitetida **Edmodo** va boshqa raqamli platformalar ta'lim jarayoniga tatbiq etildi. Bu platformalar orqali:

- Talabalar va o'qituvchilar o'rtasida ijodiy muloqotni rivojlantirish imkoniyati paydo bo'ldi.
- **O'quv jarayonini monitoring qilish tizimi** yo'lga qo'yildi, bu esa talabalarning har bir faoliyatini kuzatib borish va individual yondashuvni amalga oshirishni osonlashtirdi.

Masalan, boshlang'ich ta'lim yo'nalishidagi talabalar uchun dars metodikalariga oid topshiriqlar Edmodo orqali berildi. Talabalar ushbu topshiriqlarni o'z vaqtida topshirishdi va o'qituvchilar tomonidan tezkor tahlil qilindi. Ushbu tajriba talabalarning mas'uliyatini oshirganini ko'rsatdi.

Natijalar va samaradorlikning o'sishi

Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning natijalari quyidagicha namoyon bo'ldi:

- Talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalari rivojlandi.
- O'quv jarayonining shaffofligi va monitoringi sezilarli darajada yaxshilandi.
- Masofaviy va aralash ta'lim imkoniyatlari kengaydi, bu esa pandemiya davrida ta'limning uzluksizligini ta'minladi.

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalaridagi ushbu amaliy tajribalar ta'lim samaradorligini oshirishda zamonaviy texnologiyalarning muhim rol o'ynashini yana bir bor tasdiqlaydi. Ushbu tajribalarni yanada kengroq qo'llash orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarish mumkin.

Xulosa

Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash O'zbekiston oliy ta'lim tizimining rivojlanishida muhim qadam hisoblanadi. Ushbu tizimning samaradorligini oshirishda raqamli platformalar, interaktiv ta'lim vositalari va innovatsion yondashuvlar asosiy o'rin tutadi. Zamonaviy texnologiyalar nafaqat ta'lim jarayonini soddalashtiradi, balki talabalarning mustaqil bilim olishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va o'qituvchilar uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratadi.

Raqamli vositalar, xususan, Moodle, Microsoft Teams va Edmodo platformalarining tatbiq etilishi orqali:

- Talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqot samaradorligi oshdi.
- Ta'lim jarayonining shaffofligi ta'minlandi va baholash tizimi avtomatlashtirildi.
- Masofaviy va aralash ta'lim shakllarini muvaffaqiyatli amalga oshirish imkoniyati yaratildi.

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalaridagi tajribalar, jumladan, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti va Toshkent davlat pedagogika universitetlarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash o'quv jarayonini sezilarli darajada yaxshilaganini ko'rsatdi. Ushbu yondashuv natijasida talabalar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham samarali egallashga muvaffaq bo'lmoqda.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning qo'shimcha afzalliklari sifatida quyidagilarni qayd etish mumkin:

- Talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlari kengaydi.
- O'quv jarayoni uchun kerakli resurslar va materiallarga 24/7 rejimida kirish imkoniyati yaratildi.
- Ta'lim jarayoni interaktiv va qiziqarli shaklda tashkil etilib, talabalar faolligi oshirildi.

Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki ta'lim tizimini global talablarga moslashtirish imkonini beradi. Kelgusida ushbu yo'nalishda quyidagi choralarga e'tibor qaratish lozim:

1. Zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishini kengaytirish va ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish.
2. Raqamli platformalar bo'yicha o'qituvchilarni maxsus tayyorlash va ularning ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borish.
3. Talabalar uchun innovatsion yondashuvlarga asoslangan yangi o'quv dasturlarini ishlab chiqish.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali kredit-modul tizimining zamonaviy texnologiyalar yordamida samaradorligini yanada oshirish va milliy ta'lim tizimining xalqaro standartlarga moslashuvini ta'minlash mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori.** (2021-yil 12-avgust). "Oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish to'g'risida." [Normativ hujjatlar portali](#).
2. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori.** (2019-yil 24-iyul). "Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimini joriy etish bo'yicha dastur." [Vazirlar Mahkamasini portali](#).
3. **Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.** (2022). "Aralash ta'lim tizimida Moodle platformasidan foydalanish tajribasi." Universitet ichki hisobotlari.
4. **Usmonov, A.** (2021). "Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etishning samaradorligi." *O'zMU ilmiy jurnalining maxsus soni*, 34(4), 56–62.
5. **YUNESKO hisobotlari.** (2020). "Zamonaviy texnologiyalarning ta'limdagi o'rni: Raqamli transformatsiya." [UNESCO](#).
6. **Qayumova, D. B.** (2020). "Oliy ta'limda interaktiv texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati." *O'zbekiston pedagogik innovatsiyalar markazi ilmiy jurnali*, 22(3), 45–53.
7. **OECD ta'lim hisobotlari.** (2021). "Kredit-modul tizimlarining xalqaro tajribasi va O'zbekistondagi transformatsiya." [OECD.org](#).
8. **Toshkent axborot texnologiyalari universiteti.** (2022). "Raqamli ta'lim texnologiyalarining samaradorligi bo'yicha tadqiqot." Universitetning ilmiy axborotlari.
9. **Tursunov, B. K.** (2021). "Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari." *Milliy innovatsiyalar jurnali*, 15(6), 29–35.
10. **O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.** (2023). "Kredit-modul tizimida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bo'yicha strategiya." Rasmiy nashrlar.
11. Moodle rasmiy veb-sayti: <https://moodle.org>
12. Blended learning haqida xalqaro tadqiqotlar: Smith, K. (2022). **Blended Learning Strategies in Higher Education.** Cambridge University Press.